

GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

**INFORMACJA o WSPÓLPRACY
z EUROPEJSKĄ AGENCJĄ ŚRODOWISKA**

Warszawa, maj 2004

SPIS TREŚCI

1	Wprowadzenie.....	3
2	Ogólne informacje o Europejskiej Agencji Środowiska	3
2.1	Status formalno-prawny, cele i zadania	3
2.2	Organizacja i budżet.....	4
3	Najważniejsze działania EEA w roku 2003 i I kw. 2004.....	5
3.1	Nowa strategia EEA	5
3.2	Produkty i usługi 2003 - 2004	7
3.3	Bazy danych EEA	9
3.4	Relacje EEA z innymi programami realizowanymi na poziomie UE.....	9
3.5	Inne ważniejsze działania EEA	10
4	Uczestnictwo Polski w Europejskiej Agencji Środowiska i Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji (EIONET)	11
4.1	Status formalno-prawny współpracy Polski z EEA	11
4.2	Realizacja zadań wynikających z programu pracy Agencji.....	11
5	Koszty i finansowanie współpracy z EEA	14
6	WNIOSKI.....	14

*Opracowano
w Departamencie Monitoringu GIOŚ*

1 Wprowadzenie

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska jest z upoważnienia Ministra Środowiska odpowiedzialny za koordynację współpracy z Europejską Agencją Środowiska (EEA). Koordynacja ta jest realizowana poprzez reprezentowanie Polski przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w organie decyzyjnym Agencji – Management Board (dalej zwanym Zarządem) oraz poprzez pełnienie przez Departament Monitoringu funkcji krajowego punktu kontaktowego ds. współpracy z Agencją w ramach EIONET – Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska. Niniejszy materiał jest aktualizacją informacji o współpracy z EAŚ przedstawianych przez GIOŚ w latach 2002 i 2003. W pierwszej części materiału przedstawiono informacje ogólne o EEA, adresowane do czytelników którzy do tej pory nie zetknęli się z działalnością Agencji. W drugiej części przedstawiono najważniejsze zadania programowe zrealizowane przez Agencję w roku 2003 i I kw. 2004 roku; w trzeciej omówiono uczestnictwo Polski w realizacji tego programu.

Należy zaznaczyć, iż wszelkie informacje dotyczące Agencji są dostępne w jej serwisie internetowym: www.eea.eu.int.

2 Ogólne informacje o Europejskiej Agencji Środowiska¹

2.1 Status formalno-prawny, cele i zadania

Europejska Agencja Środowiska została ustanowiona jako prawnie niezależna jednostka Wspólnoty Rozporządzeniem Rady nr 1210/90/EEC w sprawie utworzenia EEA i Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET), które zostało przyjęte 7 maja 1990 r. a wprowadzone w życie 30 listopada 1993 r. Nowelizacja Rozporządzenia w 1999 r. (933/1999/EEC) wzmocniła rolę Agencji jako Referencyjnego Centrum Informacji o Środowisku, doprecyzowała obowiązki Agencji w stosunku do Komisji Europejskiej i obowiązki krajów członkowskich w stosunku do Agencji. Agencja prowadzi działalność ze swej siedziby w Kopenhadze.

Nadrzędnym celem Agencji jest wspieranie zrównoważonego rozwoju i pomoc w osiąganiu istotnej i wymiernej poprawy stanu środowiska w Europie poprzez dostarczanie aktualnych, odpowiednich do potrzeb i wiarygodnych informacji o środowisku ośrodkom decyzyjnym i społeczeństwu.

Artykuł 2. Rozporządzenia Rady Nr 1210/90, znowelizowany Rozporządzeniem Rady z 1999 roku określa zadania Agencji, do których należy między innymi:

- dostarczanie Wspólnocie i Krajom Członkowskim obiektywnych informacji niezbędnych do planowania i wdrażania właściwej i skutecznej polityki środowiskowej; w szczególności dostarczanie Komisji Europejskiej informacji potrzebnych do realizacji jej zadań obejmujących identyfikowanie, przygotowywanie i ocenę przedsięwzięć i ich podstaw prawnych w dziedzinie środowiska;
- uczestnictwo w monitorowaniu działań na rzecz środowiska poprzez odpowiednie wspieranie wymagań dotyczących raportowania;
- koordynacja działań Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET) będącej strukturą organizacyjno-informatyczną, której celem jest gromadzenie, analiza,

¹ Stan na koniec kwietnia 2004r.

- ocena i zarządzanie danymi oraz informacją we współpracy z jednostkami Komisji Europejskiej, krajami członkowskimi, organizacjami międzynarodowymi;
- upowszechnianie informacji środowiskowej wśród społeczeństwa, także za pomocą technologii teleinformatycznych.

2.2 Organizacja i budżet

Europejska Agencja Środowiska skupia obecnie 31 krajów, w tym 25 krajów członkowskich UE, kraje EFTA, Rumunię, Bułgarię, Turcję i wkrótce Szwajcarię. Kolejnym członkiem ma zostać Albania, Bośnia i Hercegowina oraz Chorwacja. Chęć przystąpienia zgłosiły także była Jugosłowiańska Republika Macedonii oraz Serbia i Czarnogóra.

Agencją kieruje Dyrektor Wykonawczy.

Organem decyzyjnym jest Zarząd (MB) - kolegialne ciało składające się z wysokich przedstawicieli ministrów środowiska krajów członkowskich, a także po 2 przedstawicieli Komisji Europejskiej (KE) i Parlamentu Europejskiego (PE). Zarząd spotyka się 3-4 razy w roku; zatwierdza budżet i plan pracy. Obecnie, 4-letnią kadencję na stanowisku przewodniczącego Zarządu rozpoczyna Lars-Erik Liljelund – Dyrektor Szwedzkiej Agencji ds. Środowiska.

Obok Zarządu w strukturze Agencji działa także Biuro. W jego skład wchodzi 4 wybranych członków Zarządu oraz przedstawiciele KE i PE. Zadaniem Biura jest przygotowanie i organizowanie posiedzeń Zarządu, roboczych spotkań z Komisją i Parlamentem Europejskim, a także podejmowanie wspólnie z przewodniczącym Zarządu ważnych decyzji operacyjnych.

Ciałem doradczym jest Komitet Naukowy składający się z europejskich autorytetów naukowych. Przewodniczącym Komitetu jest prof. Bedrich Moldan. W 2003 roku skład Komitetu powiększono do 18 członków, między innymi o przedstawiciela Polski – prof. Tomasza Żylicza.

Obecnie EEA zatrudnia ok. 100 osób, w tym ok. 30% stanowią nowe kadry, między innymi rekrutowane z nowych krajów członkowskich. W 2004 roku kadra Agencji powinna zwiększyć się do ok. 115 osób. Liczącą się grupę załogi stanowią tzw. *secondments* - eksperci krajowi oddelegowani z macierzystych jednostek w krajach członkowskich EAŚ na kontrakty trwające od pół roku do 3 lat z możliwością dalszego ich przedłużenia. W okresie oddelegowania otrzymują oni wynagrodzenie w swoim kraju, a w EEA dodatkowo dietę i świadczenia socjalne. Od grudnia 2003 roku na takich zasadach pracuje w Agencji przedstawiciel Polski - pracownik MŚ.

Wewnętrzna struktura Agencji opiera się na czterech głównych zespołach merytorycznych:

- planowanie strategiczne i współpraca międzynarodowa
- raportowanie, koordynacja EIONET
- zintegrowane oceny
- technologie informatyczne i serwisy informacyjne

Wypełnianie przez Europejską Agencję Środowiska jej misji możliwe jest jedynie przy ścisłej współpracy z krajami członkowskimi. Współpraca ta realizowana jest w oparciu o infrastrukturę organizacyjno-techniczną, którą jest Europejska Sieć Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET), zapewniająca przepływ informacji pomiędzy krajami członkowskimi i Agencją oraz wewnątrz kraju w ramach krajowych struktur EIONET.

Elementami tej sieci są:

na poziomie europejskim:

- Europejska Agencja Środowiska
- 5 Europejskich Centrów Tematycznych (European Topic Centres - ETCs) – konsorcja składające się z kilku instytutów naukowo-badawczych specjalizujące się w określonej tematyce: woda, powietrze, odpady, przyroda i bioróżnorodność, powierzchnia ziemi; wyłaniane w drodze konkursu; działające na podstawie 4-letnich kontraktów zawieranych z EEA;

na poziomie krajowym:

- Krajowe Punkty Kontaktowe (National Focal Points - NFPs) koordynujące działania na poziomie kraju, odpowiedzialne za kontakty z Agencją;
- Krajowe Centra Referencyjne (National Reference Centres – NRCs) – jednostki merytoryczne odpowiedzialne za realizację określonych zagadnień w ramach bloków tematycznych, wewnątrz kraju współpracujące z NFP i koordynujące prace poszczególnych podwykonawców (Main Component Elements), na zewnątrz współpracujące z ETCs. W 2001 r. Agencja rozbudowała strukturę EIONET do 56 NRC (patrz załącznik nr 1).

Należy podkreślić, iż Agencja zostawia swobodę krajom członkowskim w ustanawianiu krajowej struktury EIONET. Wiele krajów stosuje zcentralizowane podejście tzn. większość NRC jest ulokowana w tej samej instytucji krajowej (przeważnie agencji) i kontakty “kraj – EEA” odbywają się za pośrednictwem krajowego punktu kontaktowego.

Budżet EEA w 2003 r wyniósł 27, 5 mln Euro; w roku 2004 ma on osiągnąć poziom 31,1 mln Euro, Ok. 50 % budżetu pochłaniają koszty operacyjne - w większości wydatki na ekspertyzy zewnętrzne, w tym koszty funkcjonowania Europejskich Centr Tematycznych. Część środków wraca do krajów współpracujących z Agencją poprzez kontrakty zawierane z ekspertami krajowymi bezpośrednio lub poprzez ETC oraz w formie refinansowania kosztów udziału krajowych przedstawicieli w spotkaniach EIONET (na ogólnych zasadach obowiązujących w Unii Europejskiej). W następnych latach Agencja zamierza zmniejszyć rolę ETC, jednocześnie zwiększyć swój własny wewnętrzny potencjał wykonawczy oraz częściej korzystać z usług eksperckich kontraktowanych w trybie otwartych przetargów.

3 Najważniejsze działania EEA w roku 2003 i I kw. 2004

3.1 Nowa strategia EEA

W 2003 roku, pod kierunkiem nowej dyrektor, został opracowany a następnie zaakceptowany przez KE i przyjęty przez Zarząd nowy dokument programowy: „*Corporate Strategy 2004-2008*” kształtujący profil EEA na najbliższe kilka lat. Agencja:

- o wzmocni swoje działania zapewniając instytucjom europejskim **informację i wiedzę** niezbędną dla realizacji polityki ekologicznej UE opisanej w „6. Programie działania na rzecz Środowiska UE – „**The 6th EAP**” oraz „Strategii Zrównoważonego Rozwoju” – „**SDS**”;
- o będzie pracować zarówno dla lepszego zrozumienia **istniejących** problemów i procesów jak i badać potencjalne **nowe zagrożenia** wynikające z nowych technologii, globalizacji itp.;
- o w zakresie zagadnień objętych dotychczasową polityką UE, poza podejściem **ex post** będzie częściej stosować podejście **ex ante (projekcje, prognozy, scenariusze)**;

- o poza dotychczas stosowanymi metodami analitycznymi opartymi na modelu analizy przyczynowo-skutkowej DPSIR (D-Driving Forces, P-Pressure, S-State, I-Impact, R-Response) i **wskaźnikach** rozwijane będą nowe metody zintegrowanych analiz, w tym **analizy przestrzenne**;
- o z większą uwagą traktować będzie ilościową charakterystykę **zdrowotnych i ekosystemowych skutków** działalności człowieka (również w wymiarze finansowym, np. szacowanie szkód lub korzyści), w powiązaniu z czynnikami społecznymi i gospodarczymi;
- o rozwinięciu badania **efektywności** polityki UE i działań podejmowanych na poziomie UE i krajów członkowskich, co będzie się wiązało z koniecznością gromadzenia nowych kategorii danych ilustrujących postęp we wdrażaniu przepisów UE w krajach członkowskich;
- o wzmocni i rozwinięciu **nowe formy komunikacji** społecznej.

Strategia, nawiązując do dokumentów i programów UE, definiuje 7 głównych obszarów działania Agencji:

Sieci i systemy informacji

EIONET będzie dostosowywany do nowych zadań m.in. związanych z monitorowaniem zrównoważonego rozwoju; powstanie nowa sieć skupiająca agencje krajowe odpowiedzialne za proces wdrażania *acqui*; zostanie wdrożony bazowy zestaw wskaźników (CSI-Core Set of Indicators) wraz z systemem zasilania danymi (poszerzenie tzw. *priority data flow - pdf*); rozwijane będą narzędzia informatyczne do wymiany i upowszechniania danych - REPORTNET; zapewniona zostanie współpraca z innymi sieciami i programami: GMES (Global Monitoring for Environment and Security) i INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe) w celu stworzenia wspólnej platformy informatycznej opartej na przestrzennym zapisie danych; kontynuowana będzie współpraca z Komisją Europejską nad weryfikacją i porządkowaniem obowiązków sprawozdawczych (nowa dyrektywa sprawozdawcza). Agencja zapewni: dane, informację, wiedzę, raporty oraz serwisy internetowe.

Zmiany klimatu

Agencja zapewni pomoc w zakresie wdrażania priorytetu nr 1 polityki UE dot. klimatu poprzez ocenę postępów w osiągnięciu przez Wspólnotę i poszczególne kraje celów zawartych w Protokole z Kioto i innych regulacjach UE; analizę scenariuszy redukcji emisji gazów cieplarnianych we współpracy z CAFE (strategia tematyczna Clean Air for Europe) i EUROSTAT, oceny oddziaływań i adaptacji do zmian klimatu; wsparcie dla wdrażania handlu emisjami, itd..

Bioróżnorodność i zagospodarowanie przestrzeni

Agencja będzie monitorować osiągnięcie celu Wspólnoty – powstrzymania do 2010 r. strat w bioróżnorodności; będzie śledzić i interpretować wpływ różnych form zagospodarowania terenu i różnych polityk sektorowych (transport, rolnictwo) na kondycję ekosystemów; będzie uczestniczyć w opracowaniu europejskiej strategii ochrony gleb.

Zdrowie i jakość życia

Agencja będzie wspólnie z WHO (World Health Organization) rozwijać narzędzia do oceny skutków zdrowotnych różnych zagrożeń środowiskowych związanych z zanieczyszczeniami wód, powietrza, gleb; analizować będzie ryzyko związane z chemikaliami, hałasem i innymi czynnikami; dokumentować będzie ryzyko związane z przemysłem oraz specjalnymi obszarami takimi jak duże miasta, strefy przybrzeżne. W tym celu będzie monitorować wdrażanie ramowych dyrektyw UE w zakresie powietrza, wody, hałasu, Natury 2000 między innymi poprzez oceny dotrzymania na obszarze UE standardów jakości środowiska.

Zrównoważone wykorzystanie surowców naturalnych i gospodarka odpadami

Agencja będzie promować dobre praktyki, prowadzić bazy danych; monitorować cele UE dot. materiałochłonności gospodarki, odzysku w gospodarce odpadami, przepływów materiałowych.

Wspomagając zrównoważony rozwój i inne procesy polityczne

Agencja ze szczególną uwagą będzie śledzić efekty wdrażania 6 EAP i środowiskowe aspekty w kontekście procesów: Cardiff (polityka gospodarcza) i Lisbona (polityka społeczna); będzie także śledzić skutki poszerzenia UE, skutki globalizacji i polityk regionalnych, efektywność działań na rzecz ochrony środowiska we wszystkich sektorach; opracuje metodyki dokonywania ww ocen.

UE w świecie

Agencja działać będzie na rzecz współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi: UNEP (United Nation Environmental Programme), OECD (Organization for Economic Cooperation and Development), UNECE (United Nation Economic Commission for Europe); sekretariatami konwencji; będzie realizować programy specjalne z USA.

3.2 Produkty i usługi 2003 - 2004

Do głównych produktów EEA należą zintegrowane analizy i oceny problemów środowiskowych w kontekście integracji sektorowej i zrównoważonego rozwoju, poradniki i wytyczne, bazy danych, narzędzia informatyczne. Analizy i oceny wykonywane są najczęściej metodą wskaźnikową w oparciu o model DPSIR. Oceny i raporty techniczne są upowszechniane w formie drukowanych publikacji; jednocześnie wszystkie wyniki działalności Agencji są udostępniane za pomocą serwisu internetowego pełniącego funkcję Referencyjnego Centrum Informacji o Środowisku w Europie.

Core set of indicators (CSI) – Bazowy zestaw wskaźników

W okresie sprawozdawczym do najważniejszych osiągnięć Agencji należy zaliczyć opracowanie w konsultacji z EIONET i zaakceptowanie przez Zarząd systemu bazowego zestawu wskaźników – CSI.

EEA uznała, że najbardziej komunikatywnym dla decydentów i społeczeństwa sposobem ilustrowania postępu i zagrożeń w realizacji celów polityki ekologicznej i strategii zrównoważonego rozwoju UE są odpowiednio dobrane zestawy wskaźników. Stosowanie wskaźników daje również możliwość porównań pomiędzy krajami. Doboru wskaźników dokonuje się w oparciu o model DPSIR – pętlę zależności pomiędzy czynnikami sprawczymi (D), presją na środowisko (P), stanem (S) i wpływem na zdrowie i środowisko (I) oraz przeciwdziałaniami (R).

Pierwsza propozycja CSI (2002 r) obejmowała 400 wskaźników podzielonych na 7 grup problemowych oraz 5 grup sektorowych. Zestaw ten został poddany pierwszej rundzie konsultacji w ramach EIONET; został także udostępniony do konsultacji społecznych poprzez internet. Zestaw został zmodyfikowany i poddany 2. rundzie konsultacji w II kw. 2003 roku.

Ostatecznie przyjęty w marcu 2004 roku CSI liczy 37 wskaźników podstawowych. Dla każdego wskaźnika opracowywany jest arkusz informacyjny (*indicator's fact sheet*) zawierający opis problemu, odniesienie do odpowiednich dokumentów politycznych lub prawnych UE (strategii, dyrektyw itp.) i ilościowo określonego celu (jeśli został zdefiniowany, np. w postaci wskaźnika odzysku odpadów, redukcji emisji w stosunku do poziomu odniesienia, parametru jakości wody i.t.p.), opis źródeł danych i status ich wiarygodności. Arkusze te są aktualizowane przez ETCs i udostępniane poprzez portal Agencji.

Publikacje

W okresie sprawozdawczym do najważniejszych publikacji można zaliczyć:

- „Europe's Environment – the Third Assessment” – raport przygotowany na konferencję ministrów w Kijowie (maj 2003); po raz pierwszy w formie raportu wskaźnikowego; raport obejmuje dane z krajów EEA i, w odróżnieniu do poprzednich edycji raportu z tej serii, dane z krajów Federacji Rosyjskiej, 11 krajów Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Centralnej.
- „Air Pollution in Europe” – wskaźnikowy raport tematyczny: raport prezentuje stan zanieczyszczenia powietrza w Europie w roku 2000 i w okresie 1990-2000; dane dotyczą 31 krajów członkowskich EEA i Szwajcarii.
- „Europe's Water – wskaźnikowy raport tematyczny; raport stanowi ocenę jakości i ilości wód w Europie; raport stanowi ocenę jakości i ilości wód w Europie oraz eutrofizacji; dane dotyczą krajów UE i EFTA oraz krajów akcesyjnych.
- “Climate change and state impact indicators” – wskaźnikowy raport tematyczny;
- “Air pollution by ozone in Europe in summer 2003 – raport tematyczny; raport prezentuje wstępną ocenę zanieczyszczenia ozonem w Europie wiosną i latem 2003r; dane dotyczą krajów UE i EFTA oraz krajów akcesyjnych.
- “Hazardous substances in European marine environment ” – raport tematyczny; raport prezentuje ocenę trendów zanieczyszczenia wybranych organizmów morskich metalami ciężkimi i wybranymi związkami organicznymi.
- „Agriculture and the environment in the EU accession countries” – raport tematyczny; w raporcie zaprezentowano wpływ rolnictwa na komponenty środowiska tj. wody, gleby i powietrze oraz bioróżnorodność.

Ponadto została opracowana struktura raportu, który będzie stanowił wkład EEA w przegląd realizacji 6.EAP w „połowie drogi” (tytuł roboczy SoEOR2005). Raport ten ma służyć Komisji Europejskiej i Parlamentowi Europejskiemu do oceny na ile zapisane w tym dokumencie cele strategiczne i zadania Wspólnoty zostały osiągnięte lub rokują, że zostaną osiągnięte w przewidywanym okresie. Komisja na podstawie przeprowadzonej przez EAŚ oceny będzie wnioskować w sprawie rewizji i weryfikacji 6. EAP. Raport będzie przedstawiał następujące zagadnienia:

- Zrównoważony model konsumpcji
- Środowiskowe aspekty poszerzenia
- Powstrzymanie utraty bioróżnorodności
- Zrównoważone zarządzanie i zużycie surowców naturalnych
- Integracja polityk
- Zmiany klimatu, jakość powietrza, zrównoważony rozwój energetyki
- Prognoza dla Europy 2020/2030
- Środowisko Europy a globalizacja
- Środowisko i zdrowie

Dla zdefiniowania zakresu i kontroli zawartości ww rozdziałów Agencja powołała problemowe „grupy doradcze” (Advisory Groups - AG) składające się z ok. 10 niezależnych ekspertów - każda. Pierwsze wersje rozdziałów będą dostępne pod koniec roku 2004. Ze strony polskiej w pracach nad raportem uczestniczy Instytut na Rzecz Ekorozwoju.

3.3 Bazy danych EEA

Agencja w swoich opracowaniach wykorzystuje zasoby własnych baz danych, aktualizowane przez kraje członkowskie w ramach EIONET oraz inne międzynarodowe źródła danych, np. EUROSTAT, OECD, WHO, centra konwencji.

Bazy danych Agencji dotyczą głównie jakości środowiska. Agencja egzekwuje ich aktualizację w oparciu o regulacje UE, nakładające na kraje członkowskie obowiązek przekazywania niektórych danych (np. Decyzja 97/01 w sprawie przekazywania danych o stacjach i jakości powietrza) lub w oparciu o zatwierdzany przez MB dokument określający tzw. priorytetowe strumienie danych (*priority data flow - pdf*).

W 2003 roku Agencja kontynuowała aktualizację baz danych w oparciu o *pdf* obejmujący:

- dane o jakości powietrza (meta dane o stacjach, stężenia i statystyki)
- dane o emisjach do powietrza wg wymagań EMEP i IPCC
- dane o jakości wód powierzchniowych i podziemnych (stężenia i statystyki ze stacji EUROWATERNET, charakterystyka zlewni)
- dane dotyczące środowiska morskiego, w tym dostęp do danych konwencji morskich
- dane o obszarach chronionych
- dane o użytkowaniu powierzchni ziemi wg Corine Land Cover
- dane o lokalnych skażeniach gruntu.

Wywiązywanie się krajów z przekazywania danych *pdf* było monitorowane i punktowane a raport za rok 2002 w postaci rankingu krajów został przekazany do Komisji i Parlamentu Europejskiego (załącznik nr 2). Podobny ranking za rok 2003 jest opracowywany obecnie.

Tematyczne bazy danych Agencji są prowadzone przez ETCs. Portal EEA zapewnia dostęp do danych przetworzonych i zagregowanych, dostęp do danych pierwotnych jest ograniczony.

Serwis internetowy EEA

Agencja upowszechnia informacje i wyniki swoich prac pod adresem www.eea.eu.int, który jest stale doskonalony i rozwijany. Obecnie portal ten jest prowadzony we wszystkich językach krajów członkowskich w tym Polski.

Nowym elementem portalu jest otwarty na początku 2004 roku Europejski Rejestr Emisji do Środowiska – EPER oparty na obowiązkach sprawozdawczych krajów członkowskich UE zapisanych w dyrektywie 2000/61 w sprawie IPPC: www.eper.eu.int

3.4 Relacje EEA z innymi programami realizowanymi na poziomie UE

Na poziomie UE inicjowanych jest wiele projektów i programów obejmujących zadania o profilu zbliżonym do kompetencji Europejskiej Agencji Środowiska. Agencja poszukuje wówczas możliwości nawiązania współpracy w celu zapewnienia spójności w zakresie prac związanych z gromadzeniem danych bądź standaryzacją systemów informacji o środowisku. W okresie sprawozdawczym EEA włączyła się między innymi w realizację przedsięwzięć takich jak:

Strategie Tematyczne – sukcesywnie rozwijane na podstawie 6.EAP dla: ochrony powietrza (CAFE), ochrony gleb, ochrony środowiska morskiego, ochrony środowiska miejskiego, zrównoważonego wykorzystania pestycydów, zrównoważonego użytkowania zasobów naturalnych, bioróżnorodności. EEA uczestniczy w wielu grupach roboczych oraz udostępnia dane.

INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information for Europe) - program mający na celu stworzenie europejskiej infrastruktury do zapisu i analiz danych przestrzennych w systemie GIS, dotyczących stanu środowiska ale także przydatnych we wdrażaniu polityk sektorowych (transport, rolnictwo) i strukturalnych; rozwiązanie to będzie wdrażane na podstawie dyrektywy, która (wg najnowszych ustaleń) ma pełnić rolę porządkującą w odniesieniu do sprawozdawczości obowiązującej w UE w szczególności w zakresie dyrektyw ramowych (woda, powietrze, hałas, Natura 2000) do czasu opracowania nowej dyrektywy sprawozdawczej. EEA opracowała raport techniczny (*scoping paper*) wykorzystywany do określenia podstawowych warstw informacyjnych w nowym systemie.

GMES (Global Monitoring of Environment and Security) – europejski program zainicjowany przez Europejską Agencję ds. Przestrzeni Kosmicznej jako element programu globalnego; ma na celu stworzenie platformy opartej na technikach satelitarnych do obserwacji globu między innymi w celu monitorowania zjawisk zachodzących w środowisku naturalnym od skali lokalnej do wielkoobszarowej, w tym katastrof naturalnych i antropogenicznych. Agencja zaangażowała się w przegląd monitoringu *in situ* pod kątem jego ewentualnego zastąpienia technikami satelitarnymi.

Raporty Syntetyczne - raporty monitorujące realizację Strategii Zrównoważonego Rozwoju oparte na wskaźnikach strukturalnych, przygotowywane przez EUROSTAT i omawiane na wiosennych szczytach UE. Agencja zapewnia 2-3 wskaźniki liczone na podstawie jej zbiorów danych.

3.4 Inne ważniejsze działania EEA

Sieć dyrektorów krajowych agencji ds. środowiska

Agencja poparła inicjatywę Danii, Wlk. Brytanii i Szwecji dotyczącą utworzenia nieformalnego forum wymiany doświadczeń w zakresie wdrażania i kształtowania polityk UE. Wdrażanie nowych strategii UE (6 Planu Działania i Strategii Tematycznych, Strategii Zrównoważonego Rozwoju,) wymaga doświadczenia i wiedzy zgromadzonej w jednostkach takich jak krajowe agencje, które stanowią obiektywne eksperckie zaplecze ministrów i jednocześnie przenoszą decyzje polityczne na niższe szczeble wykonawcze i społeczeństwo. Jesienią 2003 roku powstała nieformalna *sieć dyrektorów krajowych agencji ds. środowiska lub podobnych im organizacji*, której celem jest przede wszystkim wzajemne uczenie się i podnoszenie poziomu swoich kompetencji, ale także sygnalizowanie instytucjom europejskim niespójności lub słabych punktów regulacji UE. EEA będzie wspierać sieć poprzez zapewnienie sekretariatu i wydzielenie części CIRCA do komunikowania się w ramach sieci. Spotkania sieci będą się odbywać 2 razy w roku, rotacyjnie, na terenie kraju zapraszającego; tematyka spotkań będzie uzgadniana *ad hoc* w powiązaniu z kalendarzem prac UE/prezydencji.

3.6. Ocena przeglądu działań EEA

Zgodnie z Art.20 pkt.2 Art. 20 (2) Rozp. Rady UE nr 933/1999 z dnia 29.04.1999 zmieniającego Rozp. nr 1210/90 w sprawie ustanowienia Europejskiej Agencji Środowiska (EEA) i Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji Środowiska (EIONET) dotychczasowe działania Europejskiej Agencji Środowiska zostały poddane przeglądowi Komisji Europejskiej. Raport KE oceniający postępy prac EEA przedłożony został Radzie UE w grudniu 2003 roku. Na podstawie raportu Rada przygotowała raport podsumowujący, w

którym pozytywnie oceniono pierwsze 10 lat działań EEA i zawarto szereg rekomendacji dla EEA. Podkreślono kluczową rolę Agencji jako niezależnego i najważniejszego źródła wiarygodnych informacji o środowisku, które stanowią istotne wsparcie dla Wspólnoty Europejskiej w efektywnym kształtowaniu polityki ekologicznej UE. Potwierdzono, że baza danych EEA stanowić będzie istotny wkład w stworzenie Wspólnego Europejskiego Systemu Informacji o Środowisku. Doceniono prace EEA na rzecz integracji polityki środowiskowej i sektorowej oraz kształtowania polityki zrównoważonego rozwoju.

Ponadto pozytywnie oceniono działania EEA w zakresie opracowywania ocen i analiz środowiskowych oraz ich udostępniania i zachęcono do dalszego rozwijania prac w tym zakresie, a w szczególności do tworzenia prognoz i scenariuszy środowiskowych oraz raportów oceniających skuteczność polityki ekologicznej na poszczególnych etapach jej rozwoju. Z dużym zainteresowaniem przyjęto także nowy dokument programowy Agencji „Corporate Strategy 2004-2008”. Zalecono EEA wzmocnienie roli sieci EIONET m.in. w zakresie doskonalenia przepływu danych oraz rozwijanie współpracy z programami GMES (Global Monitoring for Environment and Security) i INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe) w celu stworzenia wspólnego systemu informatycznego danych. Jednocześnie pozytywnie oceniono dotychczasową współpracę z innymi organizacjami międzynarodowymi WHO, UNEP, UNECE, OECD.

4 Uczestnictwo Polski w Europejskiej Agencji Środowiska i Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji (EIONET)

4.1 Status formalno-prawny współpracy Polski z EEA

W okresie sprawozdawczym współpraca Polski z EEA odbywała się na podstawie „Porozumienia między Wspólnotą Europejską a Rzeczpospolitą Polską w sprawie uczestnictwa w Europejskiej Agencji Środowiska oraz Europejskiej Sieci Informacji i Obserwacji”, ratyfikowanego po stronie Wspólnotowej 18 czerwca 2001 roku w drodze Decyzji Rady UE Nr 2001/583/EC. Po stronie polskiej „Porozumienie” zostało ratyfikowane na podstawie ustawy z dnia 10 maja 2002 r. (Dz.U. Nr 115, poz.994). Po dokonaniu notyfikacji „Porozumienie” weszło w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. Sprawy proceduralne prowadził Departament Integracji Europejskiej Ministerstwa Środowiska.

Od czasu uzyskania członkostwa, w EEA tzn. od początku 2003 roku Polskę w Zarządzie Agencji reprezentuje przedstawiciel Ministra Środowiska - Krzysztof Zaręba, Główny Inspektor Ochrony Środowiska.

4.2 Realizacja zadań wynikających z programu pracy Agencji

Współpraca z EEA wymaga wykonywania na poziomie kraju następujących zadań:

- organizacja i koordynacja krajowej struktury EIONET
- udział w europejskich sieciach monitoringowych
- dostarczanie danych *pdf* i innych
- weryfikacja i opiniowanie raportów, opracowań, CSI i innych produktów EEA
- uczestnictwo w spotkaniach EIONET i Zarządu Agencji

Krajowa struktura EIONET

W 2003 roku przy notyfikacji Porozumienia potwierdzone zostały imienne mianowania do pełnienia funkcji:

- krajowego przedstawiciela w MB dla Pana Krzysztofa Zaręby – Głównego Inspektora Ochrony Środowiska
- krajowego punktu kontaktowego dla L. Dygas Ciołkowskiej – Z-cy Dyrektora Departamentu Monitoringu GIOŚ .

Na 34 posiedzeniu Zarządu, które odbyło się w marcu 2003 r przedstawiciel Polski - profesor Tomasz Żylicz został dokooptowany do składu Komitetu Naukowego.

IMGW O. Katowice kontynuował swój udział w konsorcjum stanowiącym ETC ds. Wód.

Pod koniec 2003 roku Instytut Ochrony Środowiska przystąpił do konsorcjum realizującym zadania ETC ds. Powietrza i zmian Klimatu.

W styczniu 2004 roku zaktualizowana została krajowa część EIONET: m.in. uzgodniono z Ministerstwem Infrastruktury obsadę NRC ds. transportu oraz z Ministerstwem Rolnictwa obsadę NRC ds. rolnictwa (zał. nr 1).

Należy podkreślić, iż krajowa struktura EIONET powinna być oparta o instytucje i jednostki posiadające trwałe i sformalizowane (prawnie lub na podstawie kontraktów) kompetencje w danej dziedzinie. W przypadkach, gdy zadania w ramach danego zagadnienia nie zostały dostatecznie określone przez EEA, centrum referencyjne nie zostało ustanowione. W takim przypadku inicjatywa dotycząca wykonania ewentualnych prac na rzecz Agencji należy do krajowego punktu kontaktowego.

Krajowa struktura EIONET jest na bieżąco aktualizowana i, zgodnie z wymaganiami EEA, zmian dokonuje się bezpośrednio na serwerze Agencji w serwisie danych *EIONET/site directory*.

Na II spotkaniu krajowej struktury EIONET, które odbyło się w dniu 19.04.2004 roku przedstawiono stan spraw dotyczących aktualnej i przyszłej współpracy Polski z Europejską Agencją Środowiska (EEA). Na spotkaniu omówiono głównie nowy 5-letni program działań EEA pt: „*Corporate Strategy 2004-2008*” i zadania planowane do realizacji przez ekspertów EIONET w 2004r. Ponadto zaprezentowano najnowszy produkt Agencji tj: bazowy zestaw wskaźników *Core Set of Indicators* oraz przedstawiono stan zaawansowania prac Agencji nad kolejnym raportem „*Stan&Prognozy Środowiska '2005*”. Jednocześnie poinformowano o spotkaniu z Panią Jacqueline Mc Glade, Dyrektorem Wykonawczym EEA, które planowane jest w dniach 15-16 lipca br. w Warszawie oraz omówiono możliwości uczestnictwa krajowych ekspertów EIONET w tym spotkaniu. Ustalono, że spotkania krajowej struktury EIONET odbywać się będą 2 razy w roku. Kolejne spotkanie planowane jest na jesieni br.

Udział w Europejskich sieciach monitoringowych

Agencja, w oparciu o obowiązki sprawozdawcze nałożone na kraje członkowskie w drodze decyzji 97/101/EC utworzyła europejską sieć monitoringu powietrza - EUROAIRNET z której dane gromadzone są w europejskiej bazie danych AirBase. W przypadku wód funkcjonuje sieć EUROWATERNET oparta na statystycznej reprezentacji różnych typów wód europejskich. Należy zaznaczyć, iż koncepcja obu sieci wykracza poza wymagania sprawozdawcze ramowych dyrektyw: 96/62 oraz 2000/60.

W okresie sprawozdawczym przekazano:

- w zakresie jakości powietrza - zgodnie z obowiązującymi terminami dane z 50 polskich stacji monitoringu powietrza reprezentujących największe polskie miasta a także obszary wiejskie
- w zakresie jakości wód – zgodnie z obowiązującymi terminami dane ze 145 stacji monitoringu rzek, 9 jezior reperowych oraz dane dot. jakości wód z punktów zlokalizowanych w trzech głównych zbiornikach wód podziemnych.

Źródłem ww. danych jest Państwowy Monitoring Środowiska (PMS); za przygotowanie i odpowiednie sformatowanie danych odpowiada Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ).

Przekazywanie danych z tych stacji do baz danych Agencji należy do priorytetowego strumienia informacji – pdf. Zasoby baz danych Agencja upowszechnia poprzez internet.

Przekazywanie innych danych ujętych w pdf

W okresie sprawozdawczym przekazane zostały:

- dane bilansowe o emisjach zanieczyszczeń do powietrza za rok 2001 w formie, w jakiej przesyłane są do baz danych konwencji genewskiej i konwencji w sprawie zmian klimatu. Dane te zabezpiecza Departament Polityki Ekologicznej. Ze względu na konieczność oczekiwania na dane GUS dot. zużycia paliw, Polska nie jest w stanie wywiązywać się z przekazywania danych w wyznaczonych terminach. Dotychczas nie zostały przekazane dane za rok 2002 (termin upłynął w lutym br.).
- dane dotyczące lokalnych skażeń i rekultywacji gruntu – w zakresie ograniczonym do inwentaryzacji mogilników i terenów po wojskach radzieckich. Za zapewnienie danych odpowiada GIOŚ.
- dane o obszarach chronionych o znaczeniu krajowym (CDDA – Nationally Designated Areas) przygotowane przez Departament Ochrony Przyrody Ministerstwa Środowiska. Dotychczas nie zostały przekazane dane za rok 2004 (termin upłynął w maju br.).
- dane wstępne dotyczące pokrycia terenu – stanowiące wynik cząstkowy projektu CLC2000 koordynowanego przez EEA, do którego Polska przystąpiła w 2002 roku. W 2002 r. GIOŚ zawarł umowę z Instytutem Geodezji i Kartografii (IGIK) na wykonanie interpretacji zdjęć satelitarnych, finansowaną z dotacji Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) i grantu Komisji Europejskiej przyznanego w 2003 roku. Baza danych pokrycia terenu w 2000r. - CORINE Land Cover2000 oraz baza zmian pokrycia terenu w latach 1990-2000 – CORINE Land Cover _Changes zostanie ukończona w 2004 roku.

Wszystkie dane krajowe objęte zakresem pdf przekazywane są w określonych formatach i terminach poprzez umieszczenie ich przez krajowy punkt kontaktowy bezpośrednio na serwerze Agencji w Centralnym Repozytorium Danych (Central Data Repository - CDR).

Weryfikacja i opiniowanie raportów, opracowań i innych produktów EEA

Większość projektów raportów oraz opracowań Agencji podlega wewnętrznym konsultacjom i opiniowaniu przez poszczególne NRC w ramach EIONET.

W 2003 roku polski EIONET a także Główny Urząd Statystyczny i pozarządowe organizacje zajmujące się ochroną środowiska oraz inni eksperci uczestniczyli w opiniowaniu propozycji bazowego zestawu wskaźników (CSI). Wyniki konsultacji zostały przekazane do EEA w formie standardowych kwestionariuszy.

Jednocześnie Agencja sukcesywnie uruchamia proces weryfikacji poszczególnych grup wskaźników, oczekując od krajów sprawdzenia całej dokumentacji towarzyszącej wskaźnikom (*fact sheets, story lines, itd.*), niezależnie od źródeł danych wykorzystanych przez Agencję. Weryfikacja ta w najbliższej przyszłości stanie się najbardziej czasochłonnym zadaniem NRC/EIONET.

W 2004 roku konieczna będzie większa dyspozycyjność EIONET w związku z opiniowaniem raportu SoEOR2005.

Kolejnym zadaniem EIONET jest wykonywanie korekt tekstów tłumaczonych na język polski w centralnym systemie UE (Luksemburg). Dotychczasowa jakość tłumaczeń jest bardzo niska co powoduje, iż przy krótkim czasie przeznaczonym na korekty poprawa tekstów stanowi duże obciążenie dla ekspertów krajowych.

Uczestnictwo w spotkaniach EIONET i Zarządu

W ramach struktury EIONET przedstawiciele krajowi uczestniczyli:

- w spotkaniach Zarządu (4 x w roku)
- w spotkaniach NFP (3x w roku)
- w spotkaniach tematycznych grup ekspertów (każde NRC raz w roku).

5 Koszty i finansowanie współpracy z EEA

Zgodnie z podpisanym "Porozumieniem" strona Polska powinna ponosić koszty składek zgodnie z poniższym harmonogramem:

- 2003 rok: 1 454 000 EURO, w tym 1 110 000 EURO z PHARE
- 2004 rok : 1 838 000 EURO, w tym 1 110 000 EURO z PHARE

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, w dniu 1 maja 2004 roku, sprawa wysokości składki za rok 2004 wymaga wyjaśnienia przez Departament Integracji Europejskiej MŚ.

Inne koszty współpracy, tzn. tj. koszty zebrania i opracowania danych były finansowane z budżetów jednostek odpowiedzialnych za ich opracowanie lub z dotacji NFOŚiGW.

Udział 1 osoby w każdej z kategorii spotkań EIONET był (re)finansowany z budżetu Agencji.

6 WNIOSKI

- Polska realizowała zadania zgodnie z programem pracy EAŚ z wyjątkiem przekazania w wymaganym terminie danych o emisjach zanieczyszczeń do powietrza za rok 2002. Zakres danych oczekiwanych dotychczas przez Agencję nie spowodował konieczności uruchamiania nowych programów pozyskiwania danych, specyficznych jedynie dla EEA. W zdecydowanej większości przypadków są to informacje już wytwarzane dla potrzeb zarządzania środowiskiem w kraju lub innych zobowiązań międzynarodowych. Część potrzeb informacyjnych ma swoje źródło w przepisach UE i w tym przypadku współpraca z Agencją jedynie przyspieszyła konieczność ich pozyskiwania. Sytuacja ta będzie jednak ulegała zmianie w związku z wdrażaniem nowych zadań przewidzianych w *Strategii EEA na lata 2004-2008*. Nowe potrzeby informacyjne będą dotyczyły między innymi planowanych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego kraju na podstawie których Agencja zamierza rozwijać długoterminowe prognozy środowiskowe i analizy różnych scenariuszy działań, współdziałając w tym zakresie z Komisją Europejską.
- Obsługa nowych potrzeb informacyjnych Agencji może być utrudniona przy istniejącej infrastrukturze informatycznej i obecnych rozwiązaniach organizacyjnych w zakresie pozyskiwania, przetwarzania i wykorzystywania informacji. GIOŚ rozpoczął prace związane z wdrożeniem nowoczesnego systemu informatycznego dla PMŚ. Jednocześnie, rozproszenie odpowiedzialności za wytwarzanie i gromadzenie informacji o środowisku oraz potencjału technicznego i kadrowego na różne komórki i służby resortu (departamenty MŚ, GIOŚ, instytuty resortowe i inne) oraz brak stabilnego mechanizmu finansowania systemów pozyskiwania i gromadzenia danych może w najbliższej

przyszłości spowodować trudności w zapewnieniu wiarygodnych i spójnych informacji w zakresie oczekiwanym przez agendy UE. Sprostanie tym oczekiwaniom będzie wymagało wzmocnienia koordynacyjnej roli GIOŚ i ścisłej współpracy resortu z innymi ministerstwami w ramach EIONET.

- W związku z koniecznością zapewnienia udziału narodowych ekspertów z Polski w pracach EEA, a także w innych strukturach UE na warunkach przyjętych dla tzw. *secondments*, określonych w decyzji KE C(2002)1559 z 30 kwietnia 2002 r i związanym z tym obowiązkiem ponoszenia przez delegujące jednostki kosztów zatrudnienia delegowanego pracownika jak również pokrycia kosztów wykonania jego pracy w trybie umowy zlecenia w macierzystej instytucji w okresie oddelegowania, istnieje potrzeba wdrożenia w kraju odpowiednich rozwiązań systemowych. Obciążenie kosztami jednostek delegujących, w tym głównie instytucji budżetowych, jest przyczyną niskiej aktywności Polski w tym zakresie. W związku z tym należy ponownie rozważyć możliwość pokrycia kosztów związanych z delegowaniem krajowych ekspertów do pracy w instytucjach unijnych z rezerwy celowej przeznaczonej na wspieranie procesu integracji.
- W związku z różnorodnością inicjatyw, programów i projektów podejmowanych na poziomie UE, często zbliżonych lub nakładających się tematycznie, byłoby celowym stworzenie systemowych rozwiązań w resorcie usprawniających wymianę informacji pomiędzy różnymi ekspertami i przedstawicielami krajowymi uczestniczącymi w tych inicjatywach, w celu zapewnienia synergii działań.
- Zaproponowano nowy termin wizyty dyrektora EEA (p. J. McGlade) oraz przewodniczącego MB (P. L.E. Liljelund) w Polsce. Termin ten uległ przesunięciu na dzień 16 – 17 sierpnia br. Wizyta przedstawicieli EEA daje możliwość zaprezentowania dorobku Polski w zakresie ochrony środowiska i poprawy wizerunku Polski na poziomie UE. Konieczne jest współdziałanie MŚ i GIOŚ dla zagwarantowania właściwego przebiegu wizyty według uzgodnionego programu.